Год. III. У Бечу, у Среду 13. Януара 1854. Число 4.

Световидъ излази два путь у седмици Средомъ и Суботомъ. — Годишпя му є цѣна 10. фор., на по године 5 фор., а на четврть године 2 фор 30 кр. ср. — Цѣна є за Србію 52 кр. ср. годинѣ; 26 на по год. или 13 кр. ср. на четврть год. выша а за Влашку є выша на четврть год. 28 кр. ср. збогъ скуплѣ поштарине.

СВЕТОВИДЪ.

ЦЕНТРАЛНЫЙ ЛИСТЪ ЗА ПРОСВЕТУ, НОВОСТИ, ТРГОВИНУ И МОДУ.

Обявленія прійемаю се у свакомъ єзику. Одъ нетитъ врсте плаћа се 1-вый путь 5 кр., 2ій путь 4 кр., а 3ій путь 3 кр. ср., поредъ штемпла одъ 10 кр. ср. — Новацъ прійма се и у банкама безъ аціо. — Учредничество палази се у Найбау, Рофераносокаку ч. 5 у II кату, врата 16.

НАДЕЖДА.

1.

Ништа горе не бы было
Него свето байно крило,
Да надежда неда лека
Неволяма бѣдна века.

2.

Издалека кадъ нам' прети
Непогоде изгледъ клетый,
Кадъ се небо наоблачи
У по дана свудъ сумрачи;

3.

Надежде насъ изгледъ лепый
Новомъ снагомъ онда крепи,
Єръ насъ блажи она иста,
Да за кишомъ сунце блиста.

4.

И кадъ люта зима дође,
Свако живо студенъ прође,
Кадъ уморна наравь спава:
Пролеће намъ обеćава.

5.

Мокримъ майка кадъ погледомъ
Надъ болеснимъ лебди чедомъ,
Надежда є опоравля,
Да ће Богъ му дати здравля.

6.

Омркне ли тко са тугомъ
Съ ономъ бѣда верномъ другомъ,
Надежда му лечи ране:
Бы ће болѣ, како сване.

7.

Мртвой земльи, када спава,
Тко семена поверава,
Съ надеждомъ се плоду диви,
Мртва земля кадъ оживи.

8.

Старе люде кадъ обара
Слабость нагла века стара,
Надежда ій сладко рани:
У Бога су дуги дани.

9.

У незнане завичае,
Кадъ войника кућа дае,
Надежда іой дае моћи,
Да ће живъ іой кући доћи.

10.

На венчанѣ кадъ се дѣва,
Пуна тешке туге спрема,
Надежда є цркви прати:
Добру срећу Богъ ће дати.

11.

Целогъ кои за живота
Небо вређа одъ гріота,
Одъ Бога се на свомъ краю
Вечномъ нада опроштаю.

12.

У часови, кадъ ми на ме
Намрштено гледи лане,
Надежде ме речи снажу:
Онда драгой очи лажу.

Д. К.

ЗАКЛЕТВА ПАШЕ.

Приповѣдка.

(Изъ illust. Novell.-Zeitung.)

(Заключенѣ.)

Како є одъ мученя ослобођенъ быо, изявисе одма, да є истый Єрменацъ убійца. Не далеко одъ Милника идући Цариграду, имао є онъ башту и увеселителный домъ. Будући є знао, да ће Сеідъ Муамедъ съ државнимъ новцима крозъ Милникъ проћи, а да неби отсутство нѣгово никаквой сумньи повода дало, то преноћи онъ по обычаю к'о и досадъ у свомъ увеселителномъ дому.

У ютру пробуди истый Юду, и почемъ се обоица као Албанези преобуку, пиштольима и ятаганомъ наоружаю, изиђу непримѣтно на равницу, коя се одъ Салоника до Милника распростире. Ту се сакрію у развалине єдне старе џаміе, поредъ кое се бунаръ налазаше, гди су пролазећи путници, конѣ своє напаяли. Текъ што су се ови на дочекъ сместили, приспе и Сеідъ съ нѣговимъ Татариномъ, и сиђе кодъ бунара. Докъ є Татаринъ конѣ поио, распростре Сеідъ ћилимъ на землю, и окренувши лице къ Мекки, спусти се на колена, да се Богу помоли. У томъ тренутку опали Сераскіє пиштолѣмъ, и докъ є Татаринъ, поплашенъ пуцанѣмъ, долетіо, већъ се Сеідъ са смрти боріо, али пре него што се є Татаринъ одъ страха и ужаса освестіо, изсече и нѣга Єрменацъ ятаганомъ.

За то време скидао є Юда коже торбе съ коня, а Єрменацъ є плѣніо убіене, и тако буде све заеднички у подруму нѣгове куће посакривано.

Много пре, неже л' што су трговци мртва тѣла у Милникъ донели, налазіо се Юда и Єрменацъ већъ у вароши. Старый Юда, изкаже и то, да ніе првый путъ, како Єрменацъ крвь човеческу пролива, премда нѣговъ строгій адетъ и силне милостинѣ свагда бы и найманю сумню одъ нѣга одвраћали.

Паша ніе се могао такомъ притворству довольно да начуди. Да бы се совршено о сказиваню томъ уверіо, нареди да се подрумъ Єрменца преметне. Ту нађу државне новце и драгоцѣности Сеідини, покривене са албанезскимъ хальинама.

Предъ вече дође Паша и Юда у Милникъ натрагъ. Злочинство ніе могло одма казнѣно быти. Промена у управляню царства, одузимала є Паши право, злочинства непосредствено казнити. Уредба ова Султана Махмуда, служи му заиста на честь. Садъ су криминални судови у Турской тако уређени, да се осуђеникъ може на вышій судъ позвати, єръ є кадіинъ судъ испыту подложанъ. Тако прође неко време, докъ ніе одсуђено было, да Юду о врата свога господара обесе, а Сераски да се на колацъ набіе.

Добра Єрменца буду на петъ части разделѣна, четиръ части припадну фамилій Сеідиной, а пета малой Ирини

По изреченію пресуде заиште Сераски допуштенѣ да се съ Пашомъ разговора. Гледао є молбомъ и плачомъ да

свой животъ избави, но Мустафа остане неумолимъ, и тако буде Ерменацъ више мртавъ него живъ наполѣ изнешенъ. — —

Довде ми е Паскалъ преповедао. Я останемъ наравно еданъ данъ у Милнику. Сутра данъ у зору поврви множина света на капію Салоника, идуѣи къ развалинама старе џамие, гди ѣе се пресуда да изврши.

За Пашу и нѣгову свиту, начинѣна е была трибуна, поставлѣна ѣилимима и ястуцима; а предъ истомъ стояше нѣгова гарда.

Невеселимъ погледомъ сматрао е онъ преправлянѣ къ погублѣню, напоследку погледа око нѣгово на развалине џамие и на бунаръ, гди су путници надписъ Саадія Стихотворца урѣзали. „И за друге е изворъ овай текао, али су они лепо умирали.“ То учини іоштъ веѣе упечатлѣнѣ на Пашу, но опетъ се примири, видеѣи гди вуку зликовца, когъ е страхъ одъ ужасне смрти сасвимъ ослабіо быо.

Подалекій шумъ навѣштавао е долазакъ осуѣеника. Сераски се укаже идуѣи изъ Милника, у богате хальине обученъ, руке наопако везане. Нѣгове очи презале су се погледати на страховитый колацъ, онъ се спусти на землю, на коіой глава нѣгова као прикована остане. Двое мердевине съ лева и съ десна буду на колацъ наслонѣне. Мучительи свуку Ерменца брзо. Глуво ѣутанѣ владало е уокругъ, уста гледаоца занѣмише обративши найвеѣе вниманіе на мучителѣ и на злочинца.

Напоследку видисмо еднога гди се мало по мало узъ мердевине пенѣ, докъ су други несретног' Сераскія на колацъ набіяли. Кадъ доѣе горе на врхъ, ставе се мучительи около нѣга, и заклоне га тако, да га више ніеси могао видити. После едногъ тренутка уздигну га они више себе и одма се зачу' ужасна вика. Затимъ баце мучительи мердевине на страну и омакну хитро колацъ доле.

Мое око быяше на лице Паше управлѣно. Онъ е навуко фесъ свой на очи, незнамъ да л' одъ сунца или изъ другогъ узрока; уста су му затворена была и мирно е слушао клетве, коима га е Сераскіе проклиняо. Одъ смртне муке раскине свезе, коим' су му руке свезане быле, и баци іи око себе, претеѣи Паши:

„Проклетъ онай данъ“ повиче, „кадъ самъ те познао, пакленый Пашо! Проклетъ онай часъ кадъ си првый путъ у кућу мою ступіо, клетва детету моме, кое ме издаде! Клетва Богу, кои ме оставля! . . . Ахъ! . . . . Клетва! . . . .“

Хрканѣ издисаня прекине му речь у врелимъ устима.

„Воде, воде! . . .“ мрмльо е напоследку промуклимъ гласомъ.

Мустафа се окрене къ своме точіоцу и рече спокойно:

„Нека піе несретникъ па некъ скаплѣ.“

Само капльица воде кадъ се даде ономъ, кои е на колацъ осуѣенъ, одма умрети мора. — Мердевине буду намештене и точіоцъ Пашинъ приближи се умируѣемъ съ чашомъ ладне воде али Сераскіе скупи іошъ еданпутъ све свое силе, изтргне точіоцу чашу изъ руке и баци е према пашине главе урликаюѣи:

„Нѣу ништа одъ Тебе, проклетниче!“

Нѣгове руке спусте се на тело доле, глава му се нагне на едну страну рамена, онъ се савіе іошъ еданпутъ као змія око стабла, и съ клетвомъ преда душу вѣчности.

Паша се врати за тимъ у Милникъ натрагъ. Светъ се разиѣе и я се пожуримъ кући Паскаловой.

Предъ вратима стояше една арапска кола, съ упрегнутимъ воловима, око коіи се множина света стекла.

„Чія су то кола?“ запытамъ я, а Ерменинъ ми одговори:

„Паша е заповедіо Ирину у Салоникъ да воде. Онъ ѣе е по завѣту, коимъ се матери нѣной завѣштао подъ, свое узети. Пету частъ имана нѣногъ заповедіо е, да се сиротиньи раздаеръ ѣе іой онъ самъ богатъ миразъ дати. Ирина е садъ у моіой кући, еръ ѣеду кућу отца нѣногъ да разруше.

„Оѣел' она одсадъ у кући Пашиной быти?“ запытамъ я.

„О немойте ни сумняти! она неноси кривицу отца а неѣе никадъ ни жалостно скончанѣ нѣгово докучити. Она мисли да е онъ у Цариграду, па ѣе тако и држати да е онъ тамо умро.“

Женски гласови означе одлазакъ Ирининъ. Ерменацъ се пожури да е и онъ поздрави.

Сутра данъ, кадъ самъ ишао изъ Милника, видимъ ястребове, гди копаю очи Сераскію, само му е глава на колцу была, будуѣи су му вуци тело разнели. Кадъ самъ се после три неделѣ изъ Салоника у Цариградъ враѣао, лежале су му кости по полю, а гола кость одъ главе белила се на коцу. — Заклетва Паше была е испунѣна.

У Бечу.

Превео *П. Михайловиѣъ.*
Сл. Права.

ПАМЕТИДОСТОЙНОСТИ ИЗЪ ВРЕМЕНА

Петра Великогъ.

Недавно изиѣе у Паризу првый путъ подпуно изданіе паметидостойности Вилбоа, едногъ французскогъ благородника, кой е у двору Петра Великогъ и Катарине I. живіо. Вилбоа быо е некій заповѣдникъ у русской марини, и приручникъ Царевъ, онъ е могао много да позорствуе, зато су записи нѣгови майдани одкритія, одвеѣъ памети достойна сврху живота, нрави и политике ондашнѣгъ времена. Неможемо иначе, него да саобштимо неке занимльиве чрте изъ дѣла тогъ. Непремѣнна мысао Петрова, ма се разговорао о знаностима или вѣштинама, была е та, силу Руссіе узвысити, и онъ е свагда на ту поглавиту цѣль духа свогъ натрагъ долазіо. Познато е, како е онъ Царемъ бывши, ипакъ само по дѣйствителной заслуги своіой, у копной или морской служби себе узвышавати дао. После нѣговогъ узвышенія на степенъ Вицеадмирала говоріо е онъ у Сенату слово едно, изъ коегъ слѣдуюѣе мѣсто вадимо:

„Історія показуе намъ, да су знаности и вѣштине одпре у Грчкой цветале, а доцніе, кадъ су іи страшни преврати поплашили, у Италію избѣгле, одкудъ су се по свой Европи разшириле. Незнанство моы предака ніе имъ дало, да према сѣверу далѣ допру него до Польске. Поляци посташе наравствени, а садъ е дошао редъ на насъ, ако узхтете мене у моіой намѣри подпомагати, и одважити се на знаности и вѣштине. Я мыслимъ да предвидимъ будуѣность, када ѣеду знаности да оставе Енглезску, Французску, и Германію, и да се на неколико столѣтія сврате къ нама, а одъ насъ отиѣи ѣе оне у Грчку, гди имъ е колевка была, натрагъ.“

Значителна е была слѣдуюѣа чрта: Када е лѣта 1699 Азовъ заузетъ быо, предаше Цару еданъ каменъ вранѣ бое, говореѣи, да га е селянинъ еданъ у полю нашао. На томъ камену стояше овай пола узвышенъ надписъ: „Сѣверный брао разшири ѣе крила своя до Босфора и сѣверногъ мора.“ Петаръ познаде таки, да е тай надписъ новъ, и рекне: „Каменъ е овай природанъ, надписъ нѣговъ превара е, но предсказаніе е среѣно, и я га узимамъ.“

Кадъ е Карла XII. кодъ Пултаве разбіо, познао е Петаръ тай данъ сву силу свою. Одъ тогъ дана започиню смѣле намѣре нѣгове у смотреню разпространеня силе свое и освоеня, одложене за време после губитка на Пруту, али Катариномъ II. на ново наставлѣне. Јоштъ онда зачела се была мисао, да се Польска раздѣли, и турско царство разпарча. „Доцніе“ говори еданъ историописацъ „када е Катарина сплеткама нѣнимъ Польску обузела, претеѣи у исто време Турской на Балкану, размишлявало се у кабинету Царице Маріе Терезіе о стапю стварій. Држао се великій Совѣтъ, у комъ се рѣшавало озбильно пытанѣ: Еда ли ѣе Турска, коя е на собствене силе свое упуѣена, у станю быти, борбу съ Руссіомъ издржати, да ли неѣе пораженія войске нѣне царство разпарчати, имаюѣи за слѣдство несоразмѣрно умноженіе русске силе; да ли бы съ друге стране подпомаганѣ и избавленіе Турске ню опаметило; были Аустрія високо достоинство нѣно на коцку метала, кадъ бы одустала одъ посредствованя, кое е Султапу обеѣала, еда ли небы слѣдовао савршеный превратъ европейскогъ реда саюзничества, кадъ бы се Императорици противъ Порте помагало; еда ли небы боля часть османскогъ царства, кадъ бы Турци саюженомъ силомъ аустрійскомъ и Русскомъ побѣѣени были, Москову припала; были та деоба меѣу побѣдительма самимъ ратъ заметнула, а найпосле да ли се немора сусѣдство Руссіе бояти.“ Види се, да е Аустрія іоштъ онда была пресудителна сила у великой ствари истока! —

Вилбоа преповеда покрай велики ствари државны, више или манѣ и шаљиве ствари. Изворность Петрова и чудноватость значая нѣговогъ была є готово толика, колико и нѣговъ женій. Необуздане су быле нѣгове нрави сведочеѣе о силнимъ страстима. Но онъ є быо и добродушанъ. Єданъ путь рече онъ сажалително сестри Княза Менчикова, коя є врло ружна была: „Ала си ружна, Варвара, врло ружна; тко те сме да люби? Е, я ћу!“ Нѣгово сачувство кажу да є ишло до иройства. (Morgenpost ч. 17.)

ВИДЕЛО И ТАМА.

Као онай усамлѣный, когъ узбунѣни валови на какво пусто острво океана изнесоше — кои се свакій часъ на брегове и стене пенѣ и желно изгледа у магловиту дальину, небы ли како угледао спасоносну лађу, коя бы га однела на свой завичай; тако ћу се и я на опаднуте остатке овогъ старогъ градића попети, да видимъ не бы ли изъ далека угледао землю, где миръ и срећа станує. Єръ кадъ єдномъ на брегу оне срећне землѣ у зао часъ заспахъ, опакій крмаръ усудъ, узе ме у свою лађу и у бурной поноћи извезе ме на ову пусту обалу живота. Кадъ се я зачуђенъ пренухъ а то неверный возаръ веѣъ се быяше навезао и іоштъ быхъ га пливаюћи сустигао, но садъ текъ осетимъ да ми є байный воља, докъ самь я спавао снагу одузео, да самь неячакъ као детенце, и да самь тако све сметнуо быо съ ума, да незнадо ни одъ кудъ самь дошао. Жаловито тужіо самь за своіомъ слободомъ, но садъ ми добра дадиля приповедаше лепу єдну приповетку о красномъ животу, и детиный духъ верова и бы утѣшенъ. Сунце чиняше се као да ће сву снагу и благость свое топлине излити, да дошляку новый станъ омили. Оно украси ливаде зеленимъ ћилимима, у кое є цвеће уткано было, као што іоштъ никаквомъ майстору одъ руке не поће; дрвета окити лишћемъ и учини те се намамльивый родъ исподъ овогъ указа. Али ніє ме могао дуго овай баячъ варати! Наскоро видехъ да є овай ћилимъ са цвећемъ одъ землѣ позаймлѣнъ, коя оштро опетъ свое натрагъ заиска; я видехъ да ово красно лишће и родъ страховитый скелетъ кртогъ дрвета покрива, коегъ прва олуя покрьана на землю обали. Одъ то доба омрзохъ на ове позаймлѣне милине, и ову претворну любкость немого да трпимъ; одъ онда сте ми све дражіи вы неми сведоци прошлости, труле развалине — давно опале величествености, где су ямачно кадгодъ юнаци становали, у високимъ дворовима на високимъ стенама, као соколови! О како сте ми верне и искрене као братъ брату! Вы некитите озбильну истину, кою намъ являте, претворнимъ речима; вы верно и истинито представляте образъ времена!

Тако валя! ове тавнице што на трулежъ ударају, коихъ є излазакъ засутъ; ове обієне куле и плесниве зидине што ихъ є бршлянъ обточіо, кой се залуду труди да ньихову голотиню своимъ зелениломъ покріе: како живо све ово опоминѣ на таманъ, трошанъ и по изгледу весео животъ! Єръ имали каквый годъ путъ у овомъ лавиринту, одъ коегъ бы смо се повольномъ изласку надати могли? Може ли човекъ корачити да срећу, да животъ каквога створеня не згази? Неспадаю ли све намере наше, кое се често до неба подижу, та пре та после на ништаріе? Да страшна погледа, неуморно теженѣ на найвыше и вечно, са несвестицомъ и трулежомъ споређено видети! — А да шта су друго сладке радости овога людскогъ живота него обсене laternae magicae, коима се у страшнимъ зимнимъ ноћима деци време прекраћує. Угаси ли се єдномъ срећа, варльивый жижакъ овихъ чаролія, онда скакій нека пази да у густой помрчини незабаса, или одъ ноћнихъ привиђеня да се не поплаши. Єръ ова ће му излазити на очи, подругиваюћи му се, зли духови неизвршенихъ намера, и своега ядногъ поузданя, и страшне утворе будућности, кое ће га донде заедати и киньити, докъ га найпосле одъ ђенія чувара оставлѣна, нестропоштаю у бездану пропасть очаяня. — Зато залази само, ты непостояно сунце среће мое: помрчите и вы стазе живота могъ; вените све вы красне радости и цвеће, я ћу све то мирно да гледамъ, као што умирућій отацъ са смртнимъ у прсима гвожђемъ, гледа давлѣнѣ свое деце, єръ є натегао смртну чашу, па може рећи: да ніє горка!

Па садъ кадъ иза суморногъ дана мрка ноћца настаде, праштамъ се съ вама вы миле сенке; вы трошно каменѣ високе ове куле подржите іошъ ову ноћь, а вы становници подмулихъ рупица запевайте ваше црне песме, те ме успавайте, єръ мое тело чезне за миромъ! — Сладакъ санъ сведе ми очи и я лежахъ мирно, као дете на сиси у наручю материномъ. Тада на сну изиђе преда ме єданъ човекъ, по изледу лађаръ, па овако стаде беседити: „Несрди се на мене младићу, кадъ ти кажемъ, да самь я оно быо, што те є на ову неповольну — као што ти се чини — обалу живота изнео. Я самь извршіо само заповести онога, кои є господаръ одъ дана и ноћи, и нѣгове су ово речи што ћу да ти кажемъ: Не буди противанъ ономе, кой є небо и землю па и тебе створіо. Не очаявай за права Бога, безъ чіе волѣ ни длака ти съ главе неће одпасти, и кои є сушта доброта. Кадъ доће време ты ћешъ се вратити у просторъ видела, и бы ћешъ вечито око нѣга. За то проћи се зле волѣ и буди весео.“ — Међутимъ богъ сна ніе беспосленъ стаяо; онъ ми уписа, чему се ни надао писамь, врло любазанъ ликъ у црный основъ мое душе; шарене ливаде долазише иза тамнихъ шума; на далеко окружаваху зелене горе дальину, изнадъ коихъ ярко сунце ютренѣ као мати у клетъ свое деце, любавно надвириваше. Радо самь се загледао быо у овай дивный образъ, кои є све веѣій постаяо, и препувши видехъ — гле чуда — иза сна милію истину. Сунце, кое самь у сну гледао само, просипаше садъ свое видело по роснимъ ливадама и шумама, да се све, као да є одъ драга камена, светлило; оно прогони ноћне сенке изъ моихъ подмурнихъ зидина, и удари у ньихъ свою златну заставу; оно се тако сладко на мене осмеваше, да є срдце у мени одъ радости заиграло и на ново оживихъ. — О како опетъ све добыя свою пређашню милину! повика я; све ми є и ясніе и виднiе! У нâду ми данъ свиће и позива ме на мирно уживанѣ. Усуде чудноватый воћо, хоћу да те послушамъ и твой мудрый саветъ; радоваћу се различной промени радости и жалости, видела и таме, мирно ћу те чекати докъ опетъ не дођешъ са твоимъ црнимъ бродићемъ, да ме одвезешъ онамо у ону видну отачбину, где миръ — где срећа станує. —

Како є то, да є човекъ таки готовъ да заборави ярко сунце, како му олуя кой црный облачакъ на путъ стави? Та валяло бы баремъ промислити да любећій отацъ свое дете неће никадъ на муке метнути, да у нѣговой жалости ужива, да се на нѣговомъ яду наслади. —

Него као што добаръ молеръ видело и сенку на своіой икони марльиво разложи, да бы се онога светлость разблажила и хармонійски прелила у мрачности последнѣ, исто є тако и недокучный сликаръ людскога живота, осеніо светле радости овога, додавши имъ мало мрке патнѣ, да бы тако цело удесіо, и довео у ону хармонію, коя є мати радости и мира овде и на ономъ свету.

У Бечу. Сачиніо *Д. Е. Крестићъ.*
Слуш. Права.

НАДПИСИ.

Одъ *Ник. Николића.*

1.

С. С.

У средъ дана прошасте *Седмице,*
Мѣсто сунца, небо с' наоблачи:
Мѣсто кише просуше се трице!
Боже драгій шта то време значи?
У томе се *бура* люто вара,
Ма да у цѣль нѣзинъ громъ и годи —
Магнетъ добаръ съ ньимъ о тле удара,
Световиду зато онъ нешкоди!
Любавь къ роду кадъ полаже даръ,
Лудъ да гази срамно *све шо заръ?*

2.

Истоме.

Пиши побро трице и ситнице,
Перо да ће репъ ти кукавице.
Кукавица сходанъ плодъ обриче —
Ты списуєшъ, она — *куку виче!*

3.

Омеръ Паши.

Сладко ти е када тутунъ пушишъ
Димомъ мислишъ да кралѣвства рушишъ,
Чула ти се слава до девлета,
Зато ти се трнявъ вѣнацъ сплета,
Докъ ти свладашъ Горчакова старца,
Можешъ доћи съ коня на м. . . . .

БЕЧКІЙ ВѢСТНИКЪ.

У Бечу 13. Януара 1854. Данасъ ће се у царскомъ двору првый балъ да држи.

* Нѣно ц. к.